

Rıza Tevfik Bölükbaşı Kimdir

– Ahmet AYAZ · 10 Şubat 2013

Ahmet AYAZ

GAZİANTEP HAKİMİYET GAZETESİ.11.ŞUBAT.2013

1869- 1949- Rıza Tevfik Bölükbaşı'nı bizim kuşaktan çoğumuz şair olarak tanırız. Halbu ki O yaşadığı çağın Filozof Rızasıdır. Aynı zamanda büyük bir devlet adamıdır. Şimdi sizlere hayatından bir kesit sunuyorum.1869'da günümüzde Bulgaristan sınırları içinde bulunan Svilengrad o yıllarda ise Edirne vilayetine bağlı bir kaza olan Cısr'de doğdu. Babası Mülkiye kaymakamlarından Hoca Mehmet Tevfik, annesi Kafkas muhacirlerinden Münire Hanım idi. Babasının isteği üzerine İstanbul'da bir Musevî okulunda okudu. İspanyolca ve Fransızca öğrendi. Babasının kaymakamlık yaptığı Gelibolu'da rüştiyeyi(ortaokul) bitirdi. Galatasaray Lisesi'nden mezun oldu. Öğrenci hareketlerine katıldığı için Mülkiye'den kovulduktan sonra 1890'da Tıbbiye'ye girdi. Tıp eğitimi sırasında da birkaç defa hapse girdi çıktı; hapiste mahkumları isyana teşvik etti. Okulu 1899'da bitirip doktor olabildi.

Tıbbiye yıllarında tanıştığı Ayşe Sıdıka Hanım ile evlenerek 3 kız çocuğu sahibi oldu; ancak eşini 1903'te çocukları henüz 3, 4 ve 7 yaşlarında iken kaybetti

1907'de İttihat ve Terakki Cemiyeti'ne girdi ve bir yıl sonra Edirne mebusu olarak Osmanlı parlamentosuna girdi. 1908'de ilân edilen II. Meşrutiyet sonrası Selim Sırrı Bey (Tancan) ile birlikte at üstünde İstanbul'un asayişinden sorumlu oldu. İstanbul'da İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin en önde gelen şahsiyeti olarak sivrildi ve devrim günleri boyunca Dersaadet'te en etkili kişileri arasına girdi. Bu dönemde iri cüssesi ile nam salmıştı.¹

Bir süre sonra İttihat ve Terakki Cemiyeti ile anlaşmazlığa düştü. Balkan Harbi'nin İttihatçılar yüzünden çıktığına inanıyor, devletin Birinci Dünya Savaşı'na girmesine karşı çıkıyordu. İttihatçılarla mücadele için 1912'de Hürriyet ve İtilaf Fırkası'na girdi. Bu sırada Sultan II. Abdülhamit'ten özür dileyen bir şiir de yazdı.

1918'de son Osmanlı kabinesinde Maârif Nâzırı (Eğitim Bakanı) olarak bulundu. Aynı yıl Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locası'nın büyük üstadı oldu. 1919'da Şura-yı Devlet (Danıştay) Reisliği yaptı. Darülfünun'da felsefe dersleri verdi. Felsefenin eğitim sisteminde yer alması için çabaladı. 23 Temmuz 1908 tarihinde başlayan II. Meşrutiyet Dönemi (1908-1918) boyunca tiyatro salonları ve kıraathanelerde halka açık verdiği konferanslar ile tanındı.

Osmanlı delegesi olarak, Sevr Antlaşması'nı (10 Ağustos 1920) imzaladı. Bu nedenle Yüzellilikler listesinde yer aldı ve 1922'de yurtdışına kaçtı. Sürgün yıllarında Hicaz, Amerika, Ürdün ve Lübnan'da yaşadı.

Af Kanunu'ndan faydalanarak 1943'te kendi ifadesiyle "hesaplaşmak için değil, vedalaşmak için" yurda döndü. 31 Aralık 1949'da, felç tedavisi için yattığı İstanbul Vakıf Gurebâ Hastanesi'nde zatürreeden öldü. Mezarı, Zincirlikuyu Asrî Mezarlığı'nda bulunmaktadır.

Rıza Tevfik Bölükbaşı (1869, Mustafapaşa -31.12.1949, İstanbul) Türk şâir, filozof ve devlet adamı.

Hece vezninde yazdığı şiirlerle tanınan Tevfik Rıza Bölükbaşı, felsefeye merakı nedeniyle Filozof Rıza

olarak anılırdı. Tıp eğitimi gören Tevfık Rıza, Osmanlı döneminde milletvekilliği, Milli Eğitim Bakanlığı da yapan çok yönlü bir kişilikti. Politikadaki tutarsızlıkları ve ateşli kişilik yapısı nedeniyle olaylarla dolu bir ömür sürdü. Sevr Antlaşması'nı imzalayan Osmanlı delegesi olarak Yüzellilikler arasında yer aldığı için uzun yıllar sürgünde yaşadı; gurbet acısını, şiirlerinde dile getirdi. Sürgünde iken yazdığı "Uçun Kuşlar" isimli şiirinde yer alan; mısraları aşağıya alıyorum.

UÇUN KUŞLAR ... Uçun kuşlar uçun doğduğum yere; Şimdi dağlarında mor sünbül vardır. Ormanlar koynunda bir serin dere, Dikenler içinde sarı gül vardır. O çay ağır akar, yorgun mu bilmem? Mehtabı hasta mı, solgun mu bilmem? Yaslı gelin gibi mahzun mu bilmem? Yüce dağ başında siyah tül vardır. Orda geçti benim güzel günlerim; O demleri anıp bugün inlerim. Destan-ı ömrümü okur dinlerim, İçimde oralı bir bülbül vardır. Uçun kuşlar, uçun burda vefa yok; Öyle akar sular, öyle hava yok; Feryadıma karşı aks-i seda yok; Bu yangın yerinde soğuk kül vardır. Hey Rıza, kederin başından aşkın, Bitip tükenmiyor elem-i aşkın, Sende -derya gibi- daima taşkın, Daima çalkanır bir gönül vardır. Rıza Tevfık

Bölükbaşı (Serab-ı Ömrüm)O zaman ki sıla özlemine böyle dile getirir

ESERLERİ Rıza Tevfık Bölükbaşı, bütün şiirlerini tek kitabı olan Serâb-ı Ömrüm adlı kitabında bir araya getirmiştir. Bu kitap, 1934'te Lefkoşa'da basıldı.

Halk edebiyatının tanıtılması ile ilgili çalışmalar da yapan Bölükbaşı'nın Ömer Hayyam çevirileri, Tevfık Fikret hakkında incelemesi ve Darülfünun'da vermiş olduğu felsefe derslerinin ders notları kitaplaştırılarak Felsefe Dersleri adıyla yayınlanmış olup felsefi açıdan Türk fikir hayatında önemli bir yere sahiptir. Bu eserin transkripsiyonu 2001 yılında Dr. Münir Dedeoğlu tarafından günümüz Türkçesiyle yeniden yayınlanmıştır.

"Abdülhak Hamid ve Mülâhazât-ı Felsefyesi" adlı eserini Abdullah Uçman İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları'ndan çıkarmıştır.

Bazı hatıraları, (İletişim Yayınları) tarafından "Biraz da Ben Konuşayım" adı altında yayınlanmıştır